Arvid Odencrants

UR T. A. ODENCRANTS RESEANTECKNINGAR ÅR 1807

Professor Arvid Odencrants fortsätter att återge utdrag ur sin farfars fars dagböcker.

I Daedalus 1947 återgåvos några anteckningar av min farfars far, sedermera hovrättsrådet Thor August Odencrants. Som inledning gavs då en kortfattad skildring av hans liv. 1948 och 1949 meddelades anteckningar från Skottland, Uppsala och Åtvidaberg. I minnesteckningen omnämnes bl.a. en resa 1.6 -29.8 1807. Denna gick från Jönköping till Östergötland, därifrån genom Västmanland till Sala och så över Kloster till Falun. Härifrån reste han över Limå bruk till Leksand, Mora och Älvdalen, där han stannade rätt länge, och varifrån han även gjorde en resa till Särna och besteg Städjan. Hemresan togs över Falun, Kloster och Torsåker till Gävle, över Älvkarleö och Söderfors till Uppsala och sedan hemåt.

Han hade tidigare tänkt sig avlägga bergsexamen och behöll alltjämt, ehuru en hovrättsjurist, ett starkt intresse för allt vad bergsbruk tillhörde. I denna uppsats hava hithörande anteckningar i den 246 oktavsidor starka reseskildringen samlats. En del av dem har han även illustrerat med teckningar, av vilka ett urval medtages. Ej mindre intresse torde man kunna finna i de kartskisser som han utfört.

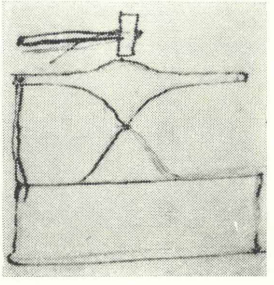
Arvid Odencrants.

1/2 mil till Hemmingsbo Ggd. (från Sätra) — Härifrån blef vägen svår utaf djupa spår, som de tunga järnkärrorne förordsakat. De följa efter hvarandra i långa fohror. Och ofta följer blott några karlar med, som leda de första hästarne. Järnstängerne ligga i kors på kärran och skjuta fram på sidorna om hästen. De eftersta hästar följa precis de föregåendes spår, annars vore det svårt att möta dessa lass, som ingen körde. — Man skadades då lätt på järnstängerne.

Sala stad har kyrka med spetsigt torn, raka gater, fyrkantigt Torg med Pomphus midtpå. Källarn vid Torget, är det största Stenhuset.

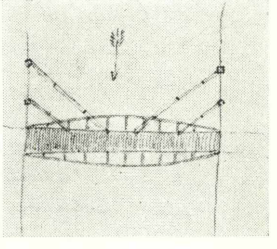
Vägen till Avestad var omgifven af bara skog, utan backar men mycket sporrig. Afvestad, et stort bruk, vid Dahl Elfven, som jag nu först fick den äran at se, och som med sin breda vatnkolumn här

gör et långt forsande fall, brann till en del i fjol, men är nu mäst upbygdt igen. På Wärdshuset var en språksam välvillig Fru, som gaf mig mat och hvars man, en Bokhållare, visade mig Bruket, som jag besåg under min Parapluie i det starkaste åskregn. — All kopparen ifrån Fahlun kommer hit som råkoppar i fyrkantiga piecer — gösar — och garas här, smides, valsas och en del myntas. Jag kunde aldrig föreställa mig att wårt kopparmynt skulle fabriceras så geschvint. En Sax, lik en rund stamp går fram och tilbakas och klipper runda ämnen af de utvalsade ribborne. Sedan värkställes kantkrusningen uti en Sort Svarfstol, då myntämnet helt hastigt går med kanten igenom de begge sidor krusade stålpiecerne. Sist lägs myntet under et städ med prägel och en karl lyfter up stampen, som har andra sidans prägel, myntet lägs emellan och en karl slår till midt öfver stampen. Denna Operation sker så fermt at 20 à 30 st:n kunna präglas i minuten. I sednare tider har man funnit at garkopparsslaggen håller mycket koppar. Det syns äfven at den ibland är grön, en värkelig Malachit. Denna slagg rostas med kopparmalm, och massan undergår samma process som vid Fahlun. En obehaglig Svafvelrök, som närmast deponerade en gul Svafvelhinna, var svår för andedrägten. Et värk där valsar svarfvades, hammarsmide, Sågar med fl. vatnwärk gingo i Strömmen. Kyrkan var obetydlig nog. Vatnet ledes ifrån Elfven uti små kanaler, till åtskillige behof. Det kan derigenom lättare styras.



Emellan Afvestad och Grådö Ggd är en flottbro af Polheims invention öfver Elfven.

Den flyter på et Paraboliskt underlag som ligger på vatnet. För at hindra isen at om wåhren bryta sönder broen, så går armar af förenade bjelkar ifrån broen och till Stenkar som äro fästade vid stranden.



— — —

Den 21 Juli 1807 Red uti vackert väder till Limån, et nytt bruk vid Siljan, som Lands Secret. Noreus och Br. Patron Ström anlagdt i Compagnie, 9/4 ifrån Leksand.

— Detta Bruk är nyligen anlagdt, har masugn invid Sjön och Hamrarne 3/4 väg bort. Jorden omkring 1/2 mil i quadrat kostar 900 Rdr. Rgd. Allt odlingsbar jord utan sten, där man endast behöfver nedhugga skogen, rothugga och wända torfven, för att få en god åker. — Jordmånen är en lätt och något lerblandad sand, som ger god afkastning. Och då Rågen som nu gäller 14 Rd. och Hafren 6 Rd. Rgd

så bör Compagnonerne om detta Bruk blifva rika om de fulborda sina fälda odlingsplatser. Limsten til Masugnen var från Sollerö, en liten socken på en ö i Siljan. Kalken är där brun och grå, samt finnes mest i lösa stenar i jorden. — Malmen är från Åhls järngruvor.

— — —

(25.7.07, i Elfdalen) Gick en eft.m. 1/3 mil til Porfyrwärket. Såg på ditvägen et ras nära Elfven, där en Gumma år 1764 fallit ned, då hon skulle frälsa en Get som var på branten. En inscription uti en Gran förvarar denna händelse från glömskan.

Gick öfwer en stenig backe — till wänster var en mineralkälla i kärret — Geschworner Hagström, hvars Fru är Syster till Fru Arborelius [f. Muncktell] och som är Intendent öfwer Wärket, som var här, var hemma och förde mig omkring. Utsigten här är tämeligen vild och en förmodad Skogseld gaf et rödt sken på Himmelen som samlade sig emellan 2ne de högsta bergen. Hytteberget syntes til höger. Hagström bor uti en af honom upsatt träbygning. Och Brukets utseende låfvar i början icke mycket — En liten stenlagd vatncanal om 1 1/2 alns bredd ifrån et kärr ledes uti särskilta stenlagda rännor till de särskildte Bygningarne och Vatnhjulen som drifva arbetet — Stora Block af Porfyr från Bergen, Rännåsarne, Bliberg och Klittberget 1 à 1 1/2 mil härifrån, köras vintertiden till Värcket —. En såg med 6 à 8 blad klyfver sönder Blocken uti flere Skifvor, hvilka färdiga och polerade säljas till 4 Rd. Rgd quadratfoten — Arbetet anses hafva gått bra, då Sågen skurit 1/2 tum om dagen. —Mekaniken uti Sågen är god, af Hagströms invention, Sågbladen äro af järn, och Gossar äro sysselsatte at beständigt ösa fin sand och vatn uti Sågsporren.

Denna invention gör at Sågen går jämnt och med en lagom stark tryckning ty Sågens tyngd, som trycker nedföre, vägs lagom up af de ofvan hängande Stenlådor, hvars vigt lätt kunna modereras. Då man lyfter vid a, höjer sig äfven b lika så mycket.

Svarfningen sker alt med runda Järnborr som perpendiculairt med smergel och vatn nöta cirklar uti de omsvängande Porfyrstycken. — Borrar äro af tunt järn, nästan som Cylindrar med en öpning, samt tvärs för änden. — Sedan säts desse rundelar på Patroner som svarfvas med järn och smergel, renslipas mot bly och poleras mot träd. Släta mindre piecer nötas på en kringlöpande liggande rund blyhäll. — Ett vatnhjul drifver alt Slipvärket. — Stenhuggarevärkstad — Magasinet har en hop färdigt arbete, urnor, vaser, saltkar m. m. men

det mästa försäljes på Myntet i Stockholm. Detta tyckes vara dyrt, men så måste också mycken tid och arbete användas härå, samt många piecer gå sönder af fel förut osynliga sprickor i sjelfva stenen, sedan mycket arbete blifvit nedlagdt.

— Porfyren är af flera slag derå jag fick profstuffer. Och Wärket, som är det enda Porfyrwärk som fins, är ej särdeles lönande men wore det mera om bätre afsätning vore at påräkna.

5/8 Mora På eftermiddagen gorde Göran S:s [Svedelius] och jag en visite till Siljansfors Bruk (7/4), 1 mil från Siljan, Gref Ruuth tilhörigt, där vår Bekant Lindbom är Directeur med rätt goda vilkor, som upgår till ungefärl. 2000 Rd. Man skulle nästan finna mer uträkning att ha denna posten eller wara Orgelnist i Leksand (ant. sid. 100: Orgelnisten i Leksand skulle jag nästan vilja vara. Han tjänar i år för minst 4000 Plåtar Rgd) än at vara en högre Ämbetsman i Staten — Lindbom war till all olycka ej hemma — långt borta och fiskade. Hans syster hemma — beskedlig — ej mer. Stället ligger hygligt uti en wacker dal med en ström, omgifvet af höga berg och äfven Leksberget. 3 stångjärnshamrar, d:o Spik — D:o knip, masugn, tegelbruk, Quarn och såg — Stort bruk. En nätt promenad bland buskarne vid Strömkanten — vacker Bruksgata med planterade? självwäxta? Björkar. Järnmalmen tages från Åhls järngrufvor.

(8/8 Falun) Fick veta at Hendrick Gahn (Svavel H) var nyss nedgången i Grufvan med Grosshandl. Santesson et Fru fr. Gborg. Skyndar efter — får på mig en svart Grufkittel och en slokig hatt och råkar Sälskapet på första trapporna i Stöten. Carl Afzelius, gml. Upsalabekant, nu Doctor vid Danemora, och en ung Ström fr. Norrige, som reser i Bergsvetenskapen, på Danska Regeringens bekostnad, voro med. — Gingo flere schackt, förbi Lovise Grufvan, Fregatten, Amiralen, Prommen, Juno, Cupido etc. till Råds Salen där kungar G. 3 et 4 samt hertig Carl skrifvit sina namn, jemte många andra. Här var et bord med bänkar omkring. Sala Grufvas Privilegier skola här vara underskrifna — 118 famnar djupt.

Det är majestätiskt at se vissa Orter och hvalf. Flere skott lossades och gaf det starkaste dån man kan höra. — På flere ställen dröp vatn som var så viktriolhaltigt, at långa stänger victrill hade crystalliserat sig i taket, fans äfven vittradt på sidorne uti en rå massa — gruflig hetta och drag ibland — den commodaste Grufva jag bestigit — och på intet ställe svårare än at hästar där kunde komma fram — Vårt fruntimmer höll på at tröttna på hemvägen. De sista långa trapporne

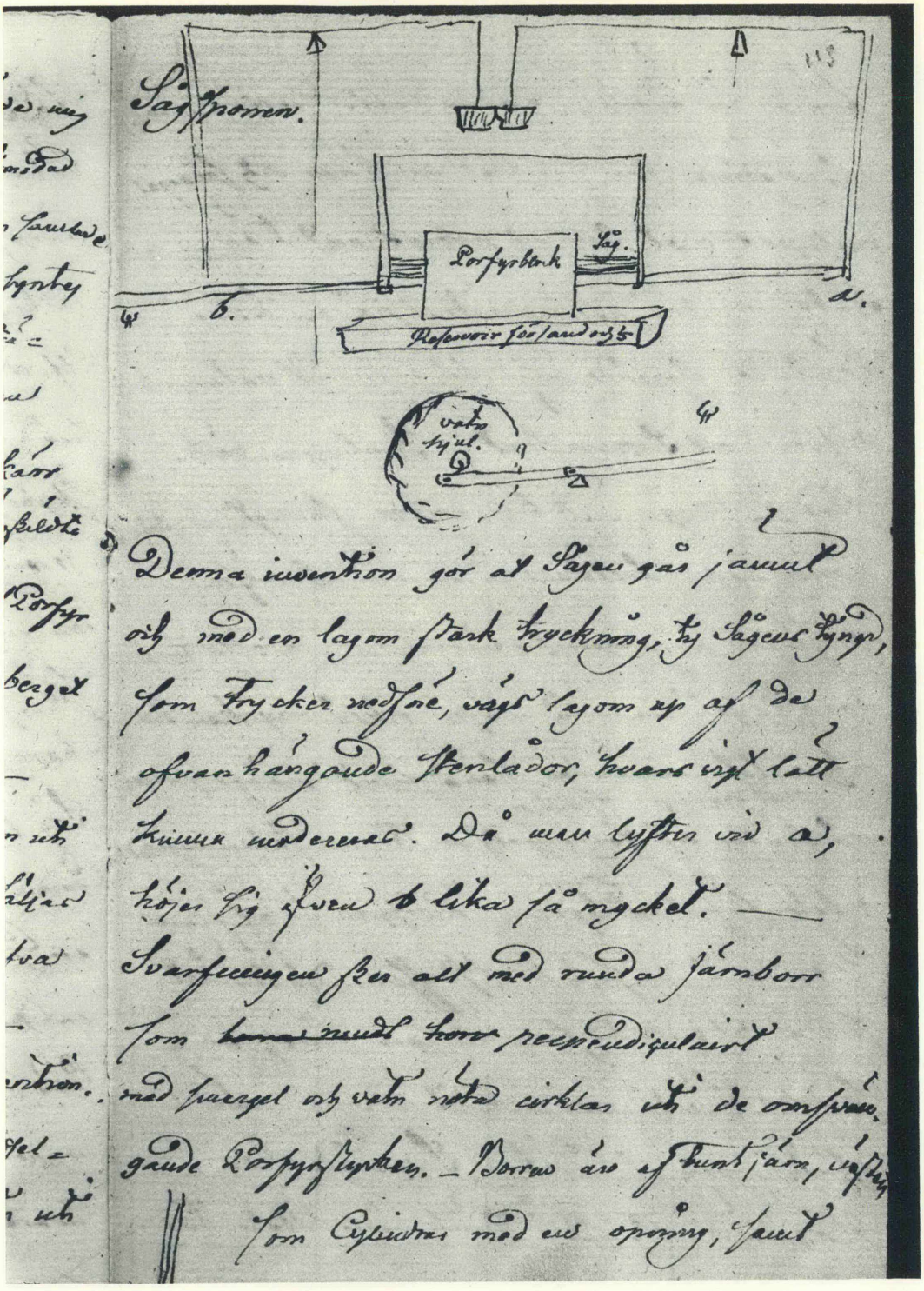
under bar himmel voro besvärligast — jag var högst smetig då jag kom up. Vid nedgången är et litet hus, med sparbössa för de i Grufvan slagne.

Karlarne arbetade nakne i Grufwan. Vi mötte flere utan lintyg, med tämeligen musculeusa armar — Omsade linne och skurade mig ren, samt åt middag på Stadens källare hos K. M. Renström vid Torget. — — — — hos Asessor Gahn på visite — Ernst Rosenborg visade han all höflighet, men var i Själen hans hufvudfiende äfven som Nordins — men törs ej säga något, af frugtan för deras värksamhet och influence. I synnerhet förargade det Gahn och en del af Bergslagen at Rosenborg gick igenom med at få Järnvärk inom det district som fordom hörde under Fahlun Grufva. Nu äro 13 Socknar aftagna för Grufvans behof af skog. — Det tycks vara nog, då Grufvan nu endast gifver mellan 5 à 6000 skeppund och den förut har gifvit högst 20 à 22000.

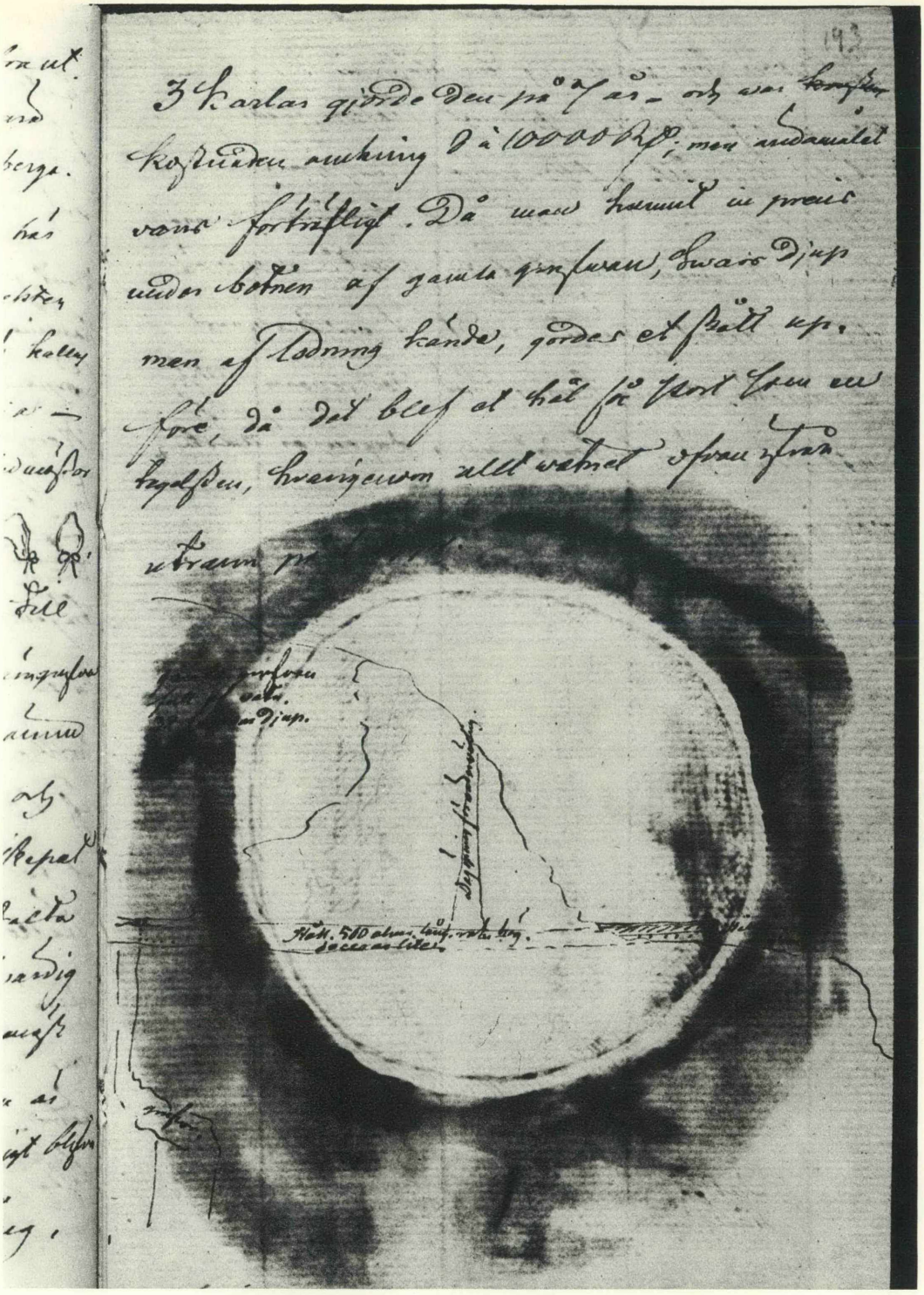
Den 10 aug. vackert väder äfven i dag, gingo med H. Gahn och Ström omkring helt tidigt vid wärket och i Grufvan. — Svaflet samlas uti Eliptiska höga ugnar (liksom kalkugnar) hvilka fyllas med gammal wittrad Svafvelkis (hvarpå är den ymnigaste tillgång) ofvanpå läggs jord, så at röken vid antändningen ej har annan utväg än genom mynningen af et rör öfverst. Detta rör stryker med jordytan och här samla sig blommor af svaflet — vid mynningen blir det mera kompakt. Flores renas sedan, tvättas, öfverdistilleras och smältes i former. Detta sätt att ärhålla svafel anses för det enklaste och bästa. Årligen tillredes här 20 à 30 Skpd svafvel.

Wictriolswärket förtjenar äfven att ses. Watnet som samlas i Grufvan går öfverallt igenom koppar och järnhaltiga malmlemningar, och då det derunder förenar sig med den från kisen och kopparmalmen lossade svafvelsyran, uplöser det och medför en betydelig halt af dessa metaller. Till dess begagnande är derföre den anstallt gjord, at det upfordrade vatnet rinner öfver jern, då dess kopparhallt fälles och frånskiljes, samt derefter, sedan det igenom en evaporationsinrättning, i likhet med de vid saltsjuderierna så kallade Gradérvärk blifvit mäktigare i viktriolhalt, sammankokadt i en stor blykittel för at sedan på träpinnar anskjuta uti lådor (som fylla et stort hus) till grön jernviktriol. Äfven tillwärkas något af en mycket kop:r. haltig Järnvictriol af ljusblå färg, Salzburger Victriol kallad, genom särskild utlakning af kop:r.malm.

Gradérvärket är 2ne höga tjocka wäggar af ris. Vatnet uppumpas



Stensåg konstruerad av Eric Hagström och använd vid Älvdalens porfyrverk. Teckning av A. T. Odencrants i hans reseanteckningar 1807, s. 113.



Gustaf Adolfs stoll vid Kärrnäs järngruva 1/2 mil från Torsåker. Teckning av T. A. Odencrants i hans reseanteckningar 1807, s. 143.

öfverst och delas ut öfver riset. Det får därföre en större yta och evaporeras lättare. Quistarne af riset äro somliga omgifne af en yta med gips och ibland Viktriol. Vatnet går flere gånger up och ned. — Öfverst på Gradérvärket, dit man går på fl. trappor, är en vacker utsigt. Stickorne i luten hänga som då man stöper ljus — Man drar up och finner de aldravackraste blå klasar af krystaller. — 6 à 800 tunnor Viktriol tillvärkas vanligen årligen. Detta wärk tillhör Assessor Gahn ensamt — 15 à 20 Skpd koppar fås vanligen genom fällning af Grufvans mineraliska vatn.

Koppar Processen är något widlöftig at här beskrifva — huru malmen kallrostas, Sulusmältes, vändrostas och smältes till Råkoppar.

All malm som uptages delas i 1200 lotter eller fjerdeparter, hwilka fördelas uti 75 så kallade par, så att hvart par utgör 16 fjerdeparter. 140 000 tunnor god malm uptages årligen.

Kopparmalmen är öfverhufvud en mer och mindre kopparhaltig svaflkis, bestående af järn, kop:r och svafl. Kopparhalten kan wara ifrån 1/2 till omkring 20 proc. men öfverhufvud ger malmen circa 2 proc. koppar, men genom utsofring och skrädning i almenhet 4 proc. Den kop:rmalm som innehåller Blyglans och silfverhaltig blände sofras, för att särskildt tillgodogöras till bly, silfver och guld. — Den vittrade svaflkisen bräns till rödfärg. På dessa sätt fås omkring 200 Ducater Guld, 4 à 500 marker Silfver 100 à 15 Skpd bly, 1000 T:r Rödfärg o.s.v.

Folket som arbeta i Grufvan äro 4 à 500 — Nils Måns Grufvan går man ner uti helt bequämt på några långa stegar, är nu i sammanhang med stora stöten efter det stora raset på 1600-talet — Nedkommen har man en genomsprängd bergvägg framför sig, is vid fötterne och öfver sig himmelen. Man ser ledstängerne till vägen som går utmed och öfver denna afgrund, samt de resande — en skön och majestätisk vue, farligt, ty årligen rasar berget betydeligt nog. Den stora öpningen, svalget eller Cratèren ser imponerande ut — och kan ej beskrifvas.

(11 augusti, Säter). En å går ifrån sjön genom trädgården och drifver sedan nedanför staden åtskillige Värk, Quarnar, såg, Stångjärnshammare, Plåtsmide etc. (de mästa tillhöriga nämnde Bruks Patron som illa sköter altsammans) [nyss nämnt att en sådan, utan namn, äger ett stort trähus som i flera år stått utan fönster].

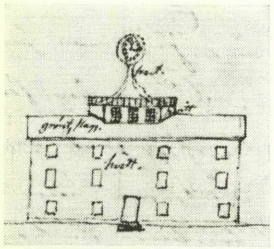
Reste på eftermdg, tog af Hedemoravägen till vänster utmed Bisbergsklack som ej ser så hög ut, men skall vara ibland de högsta berg

i Nedra Dalarne. Grufvan är mycket gam:l. Ett stort hål, med vid öpning i dagen. Ser pittoreskt ut. Gräs och trän wäxa inpå botn och de tvära branterne, hvilket gör en vacker contrast — Malmen är den bästa man kan ha, ger godt järn — är lös, ibland som pulfver. Några sälsynta bergarter blef jag ej varse — endast kalkspat och litet bergbeck, äfvensom Quartzkrystaller. Grufvan är deld i vissa lotter — Mlle Angerstein har 2ne, hvardera wärd 20000 Rd. — Hon är således bara i denna artikel wärd mycket, men har dessutom 7 à 8 T:r guld — är nu 14 år och beses ganska begärligt af många Speculanter. —

For öfver berget — På ena sidan är Tunaslätten o på den andra sidan är äfven et vackert land — god väg. — vackra byar, äfven stundom rödmålade — till Upbo — fram o tilbaka öfver Elfven på Polheims förut beskrifna Paraboliska Broar — Upbo har fl. röda hus med gula dörrar och fönster grannt — till Smedby och Kloster.

D. 12 augusti. Såg före afresan Rosenborgs Smedja och Walsvärk — allt magnifikt och stort och efter alla Architecturens regler. till och med vatnhjulet blir af massivt tackjärn. Det kostar visst 30.000 Rd., som ännu ej gifvit revenue — Man anser i almänhet Ägarens depence i detta fall för aldeles orimlig och alla hans Grannar tadla honom i synnerhet; men det kan äfven komma af Jalousie de Metier, ty de mäste äro Järnpatroner som protesterat emot anlägningen af Wärket. De valsade plåtarne bli vist begärliga, isynnerhet om de förtennas som R:borg ämnar, men afsättning in i landet torde fela — Krutbruket ligger ett st. bort vid Åen — jag såg det ej. Och tror mig ej ha förlorat mycket.

Kloster är i mitt tycke oändl. vackert. Corps de logis, 2 våningars Stenhus, står jemte 2ne nästan likaså stora Flyglar och 2ne mindre flyglar helt fritt på den med sand planerade Gården. Corps de logis ligger litet lägre än flyglarna, men det misskär ej.



En Dal sträcker sig ända till Husby, så at Kloster syns på afstånd derifrån. Och man får göra en stor krok omkring backarne. Ämnesjärnets Smedja — en sort stångjärns Smedja såg jag ej heller — men den liknar de öfriga i sitt slag.

Detta är en Bygning för Bruksfolket, ser bra ut, ligger högt. i Globen är uhrvärk och 3ne uhrtaflor. Taket är, som de mästa Taken här på bruksbygnaderne, belagdt med grönt Slagg, som ser bra ut, nästan som anlupen koppar. Järnmalmerne här i Orten ge vid Masugnen en slagg, af emellan blått och grönt skiftande färg, är glasig och vacker. Taket belägs först med bräder på tvären, sedan med näfver — derpå

öfverstryks en blandning af ler, sågspån och lite kalk, och sist pålägs den i kantiga stycken sönderhuggna slaggen. Om Slaggen lades omedelbart på näfvern skulle den på vissa ställen ge röta och näfvern knorla sig. En del bokar sönder slaggen, men då ser den ej så grann ut. — Fick af Rosenborg en rar stuff-stenkohl med inbäddade bernstensstycken från kusten vid Grönland — — — — Garpenbergs stora bruk och nya vackra hus (hvaraf jag förut gjort ritning) ligger 6/4 härifrån. Ägaren, Bergs Rådet Stockenström, är brouillerad med Rosenborg så att desse kan ej umgås med hvarandra.

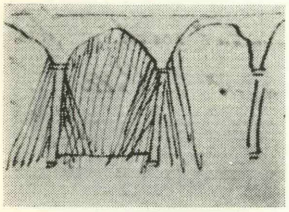
— — — — — ehuru jag 1/2 timme uppehöll mig vid Stjernsunds bruk, som äges av Bruks Patron Stenman, gift med en Tottie, och Bn Stjerncrona, Den senares Far — 1/2 mil från Rörsh:n. Vackert bruk, 2ne Stångjärnshammare. En Uhrfabrik — Plåtsmide etc. Corps de logis vackert af Sten.

Var ute (i Thorsåker) kl. 5 om morgonen till häst, och red till Kärnäs, samt Gustaf Adolfs Ståll — en järngrufva 1/2 mil från Thårsåker. Rågen, där den ej ännu war aftagen, hade af regnet lagt sig och på sina ställen hvirflat sig samt tillskapat stora Crète de Coques — Den omtalta Stållgrufvan ligger up i skogen — är märkvärdig för sin raka Stållgång, 500 alnar lång och mäst 5 alnar hög, ser ut nästan hvälfd. — Grufvan är gam:l. och var full af vatn — för at beständigt blifva det quitt, så arbetades denna Stållgång. 3 karlar gjorde den på 7 år och war kostnaden omkring 9 à 10000 Rd.; men ändamålet vans förträffligt. Då man hunnit in precis under botnen af gamla grufwan, hvars djup man af lodning kände, gordes ett skått upföre, då det blef et hål så stort som en tegelsten, hvarigenom allt vatnet ofvan ifrån utrann på 1 dygn.

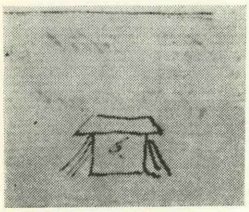
En Gubbe som följde mig, med blåss in i Grufvan, war en af dem som sprängt Stållen, hade fått Medaille af Bergs Coll. var 75 år — Folket som var inne, då vatnet började rinna, hunno ut innan det blef för djupt — Sedan är hålet i taket sprängt rundt af en 8 alnars Diameter. Dagen kommer ned derigenom: Och utsigten öfver hufvudet up i dagen är märkvärdig.

I lika högd med Stållgången är en Hästvind som fordrar up malm. Watnet upfordras från de djupare grufvor genom en konst som man far inunder vid Kärrnäs — Man kan gå flere gångar till åtskillige arbetsrum utan att behöfva gå några stegar — En annan vue war också vacker. Sedan man passerat en stor grufva up i dagen och gått in i en mörk gång ser man detta bakom sig på et ställe.

Järnmalmen var rik äfven en del sämre, med kis uti — Af bergarter syntes endast bergbeck, som impregnerat en sorts röd lös Granit. Åt frukost i återvägen vid Kärnäs hos Magister Berglind och Bruks Patron D:o flere Grufvor i Granskapet, hvaraf en äfven skall hafva Zeolith.



(14 aug. Gefle) På Hvarfvet bygs et stort skepp åt Com. Rådet Grosshandl. Brännström — fl. stora skepp lågo i hamnen uti den smala Canalen äfven et 3-mastadt. Järnvågen är full, har visst inne 80000 Skpd. järn-märkelig derföre at allt järnet står under tak och ser ej så råstigt ut som på Stockholms järnwåg. Platsen är 4-kantig, med 2ne sådane bygnader som *b* och omkring gården löper en utbygnad som *a* — alt är likvisst af träd. Den så kallade *Brobänken* är en udde där 2ne åar löpa tillsammans straxt utanför staden — med alléer och är en wacker promenad, den enda som här fins.

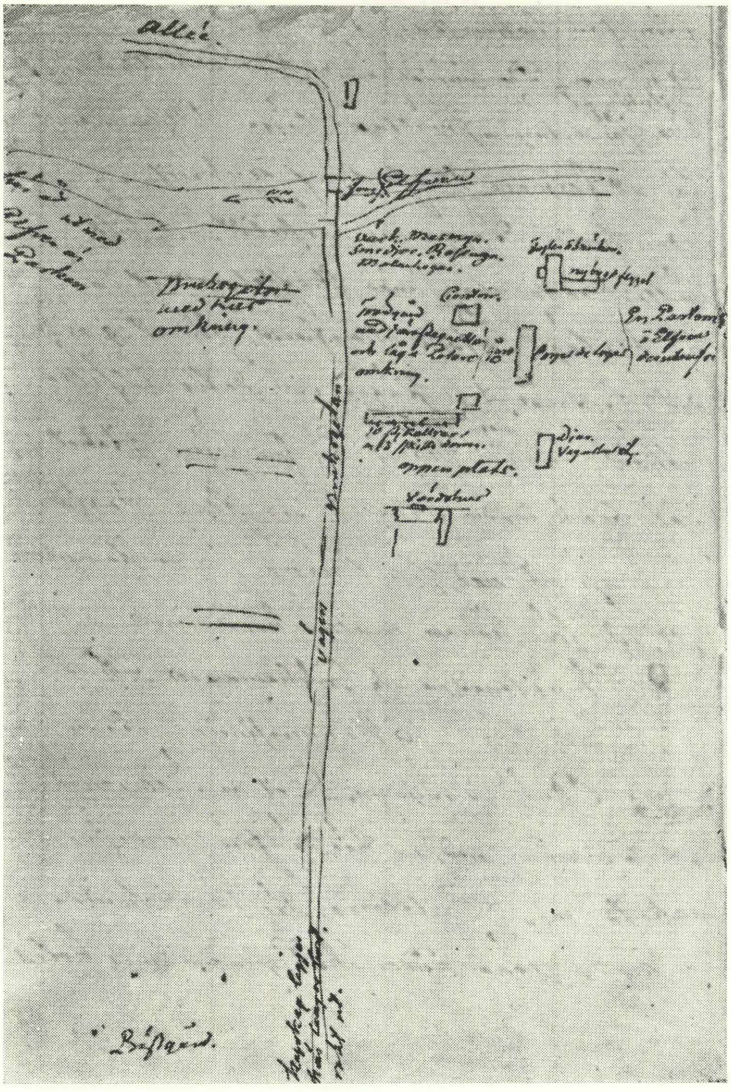


Gefle är den 3:dje handelsstaden i Riket och surpasserar Norköping uti Tullimporten — 54 skepp gingo ut i wåhras, en del hafwa kommit lyckligt hem, oagtat den svåra perioden för handel o sjöfart. — — — vid Harnäs var en Masugn, Bruks Patr. Tottie tillhörig. Passerade DalElfven vid Elfkarleby på färja, nära dess utlopp i hafvet — uti nära 5 weckors tid har jag nu följt denna Elf, ända från dess början i fjällen hit till utloppet. Här var den mycket bred. Färjan var som en båt. Man körde ner och up på långsidan som lägger till landet. Man är försigtigare nu, sedan i höst fl. personer omkommo på en dålig färja — under storm.

— — — — — ända ned till den bro, som för några år sedan ramlat och hvars begge ändar ännu stå som rudera quar jemte den ena bropelaren som presenterar en spetsig vinkel emot strömmen. Då denna bro war brukbar behöfde man ej färjas öfver älfven som ibland är rätt farlig.

Jag lämnade mit Åkedon vid Elfven, rodde öfver och gick fram till Bruket, 2ne Stångjärnshammare, Spik D:o Quarn och Såg, och Herregården — — — En Båt varpå man med en simpel Mekanik drar sig öfver Åen.

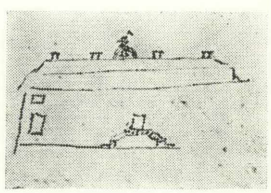
Söderfors Bruk — en Ö i Dahlelfven, ägs af Fru Grill född Grill — dit jag kom kl. 10 i mörkret. Fallet af Dal Elfven under Bron som jag passerade och Ankarsmedjan inunder mig utmed vägen war frappant, isynnerhet Ankarsmedjan i mörkret. De många Härdarna, ofantliga järnklumpar med eldfärg, eldskenet, grofwa menniskor i svarta lintyg — allt war förwånande och förde mina tankar helt



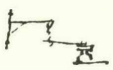
Odencrants skiss över bebyggelsen vid Söderfors.

directe på Helfwetet, utan at behöfva raisonera mig till jämförelsen. — Körde up på Wärdshuset, snygt, wackert och förmodl det bästa i sitt slag.

Stora Byggningen är långt, ej vackert 2 våningars trädhus, gammalt, gulmåladt. På taket står en Trana med en kräfta i mun och et klot i foten = Grillska vapnet.



Bruket består af Masugn, där Danemora malm förbrukas, som en del rostas — Ankarsmedja — Det är artigt at se den genom simpla



handgrepp och tillhjelp af några windor kunna handtera de grufliga klumpar af järn som hopwällas för at blifva et Ankare. De smidas ända till 30 Skpd viktiga. Stycken af den sönderhugna smältan läggas tillsammans för at formera Skaftet af ankaret. Sedan smids Taggarne särskildt, och sist välles desse ihop med Skaftet, då et järnstycke lägs öfver Skarfwen, för at göra det fastare. Till slägga vid detta tilfälle nyttjas en rund groft lång stamp som fästes i taket i et block, med en lina, som flere karlar draga up och ned, samt några styra stampen rätt och föra honom emellan händerne.



Knipsmedja och Spikhammare — Quarn och Såg — 16 Hammarsmeder, utom Ankardrängar — Det är rätt roligt at se Ankarsmedjan här, där fria menniskor arbeta, men i Carlskrona, där järnbesmidda Uslingar släpa under oket, gnagne in i köttet af järn och bojor, där är det förskräckligt och rysligt.



Bruksgatan var nu upfyld af Bruksfolkets kreatur som wallades hem och i alla Portar stod en mängd barn och folk som woro lediga på Helgdagsafton — Alla sågo nöjda och glada ut. — Redan kl. 1/2 9 började månskenet at märkas — souperade — och sedan fantaiserade på min flöjt, som gaf charmant resonance-ljud uti den stora salen med stenväggar utanför mitt rum. — Fönstret stod öppet, så at tonerna hördes förmodl öfver hela Bruket. — En Smed kommer in i rummet. Dess hederliga utseende och snygga svarta kläder (efter en bisättningsakt) tilkännagåfvo ingen framfusighet eller dumdristighet. — Helt höfligt ber han om ursägt för det han kom in och förklarar at han warit Dragon (vid Lifdragonerne) under kriget; at musiquen endast warit orsaken at han blef krigsman (för at få ofta höra musik som är hans högsta goda) och at han nu kommit in för at på närmare håll få fägna sina öron. Kanhända at några Supar efter bisättningen ökte hans lätthet at tala och hans känsla för musiken. Jag fann mig road at efter min förmåga kunna tillfredsställa hans begär och at ibland Smedfolket finna en så stark MusikVän.